Հարգելի՛ ընթերցող,

Արցախի Երիտասարդ Գիտնականների և Մասնագետների Միավորման (ԱԵԳՄՄ) նախագիծ հանդիսացող ***Արցախի Էլեկտրոնային Գրադարանի*** կայքում տեղադրվում են Արցախի վերաբերյալ գիտավերլուծական, ճանաչողական և գեղարվեստական նյութեր՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով: Նյութերը կարող եք ներբեռնել ԱՆՎՃԱՐ:

Էլեկտրոնային գրադարանի նյութերն այլ կայքերում տեղադրելու համար պետք է ստանալ ԱԵԳՄՄ-ի թույլտվությունը և նշել անհրաժեշտ տվյալները:

Շնորհակալություն ենք հայտնում բոլոր հեղինակներին և հրատարակիչներին՝ աշխատանքների էլեկտրոնային տարբերակները կայքում տեղադրելու թույլտվության համար:

Уважаемый читатель!

На сайте ***Электронной библиотеки Арцаха***, являющейся проектом **Объединения Молодых Учёных и Специалистов Арцаха** (ОМУСА), размещаются научно-аналитические, познавательные и художественные материалы об Арцахе на армянском, русском и английском языках. Материалы можете скачать БЕСПЛАТНО.

Для того, чтобы размещать любой материал Электронной библиотеки на другом сайте, вы должны сначала получить разрешение ОМУСА и указать необходимые данные.

Мы благодарим всех авторов и издателей за разрешение размещать электронные версии своих работ на этом сайте.

Dear reader,

The Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA) presents its project - ***Artsakh E-Library*** website, where you can find and download for FREE scientific and research, cognitive and literary materials on Artsakh in Armenian, Russian and English languages.

If re-using any material from our site you have first to get the UYSSA approval and specify the required data.

We thank all the authors and publishers for giving permission to place the electronic versions of their works on this website.

Մեր տվյալները – Наши контакты - Our contacts

Site: http://artsakhlib.am/
E-mail: info@artsakhlib.am
Facebook: https://www.facebook.com/www.artsakhlib.am/
ВКонтакте: https://vk.com/artsakhelibrary
Twitter: https://twitter.com/ArtsakhELibrary

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
Համահայկական երիտասարդական գիտաժողով

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն
Ստեփանակերտ
սեպտեմբեր 26-30, 2006թ.

ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարություն
ԼՂՀ կրթության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարություն
ՀՀ «Երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ
ԼՂՀ մշակույթի եւ երիտասարդության պալատ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
համահայկական
երիտասարդական
գիտաժողով

Սեպտեմբեր 26-30 2006 թ.
Ստեփանակերտ

Գիտաժողովը նվիրվում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հռչակման 15-ամյակին

Խմբագրական խորհուրդ

Ս. Խանյան -բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, գիտության վաստակավոր գործիչ
Վ. Բալայան- պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Ա. Մխիթարյան – հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր
Շ. Ասրյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս
Լ. Բեգլարյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս

Գրքում զետեղված են սեպտեմբերի 26-30-ը տեղի ունեցած Համահայկական երիտասարդական գիտաժողովի զեկուցումները

կրակի գյուտից մինչեւ Այնշտեյն ու Հրանտ Մաթեւոսյան, մինչեւ արցախյան ժենգյալով հաց, մինչեւ ատոմային ռումբն ու մինչեւ... սերը:

«Կապարե դար» եւ «Անխուսափելի կյանք» դրվագներում հնչում է զարթոնքի ու նորոգման պատգամը: Քանզի «Հողը պինդ է, եւ երկինքը՝ ամուր: Եվ կյանքը՝ անխուսափելի»: Այսինքն պատք է ապրել, շտկել ընթացքը օրերի, քաղաքականացված, «կապարե դարի» դաժան ու կոպիտ օրենքներով խճողված աշխարհը լցնել բանաստեղծական գեղեցկությամբ: Այլապես

«Ամեն երգո՞ղ ինքն իր վրա է լաց լինում: Իսկ ինչ բառերով էլ ասվում է՝ չի ասվում, աղավաղվում է: Եվ դեռ ոչինչ չի ասվել աշխարհում»:

Լուսինե Գասպարյան
«Գյուրջյան» կիրառական արվեստի ինստիտուտ

Հյուսվածքագործությունը Սյունիք-Արցախի տարազում

Մեր լեռնաշխարհի աշխարհագրական դիրքին, կլիմայական պայմաններին, մեր ժողովրդի տնտեսական վիճակի և մեր ճաշակին համապատասխան ձևավորվել է մեր տարազը: Այն հանդիսացել է մեր ազգի ինքնապահպանման ազդակներից մեկը: Տարազը ևս հայ ժողովրդի ստեղծագործական մոտեցումն է իր տոհմային ճաշակին և դարավոր ավանդույթներին:

Տարազը, անցնելով պատմական զարգացման երկար ուղի, բաժանվեց տարբեր ազգագրական տարազախմբերի՝ Բարձր Հայքի, Տուրուբերանի, Վասպուրականի, Տրապիզոնի, Արարատյան Հովտի, Գողթնի, Աղձնիքի, Փոքր Հայքի Սյունիք-Արցախի, Կիլիկիայի, որոնք իրարից տարբերվում են ձևվածքներով, հյուսվածքեղենի տեսակներով, գույներով, նախշազարդերով, գլխի հարդարանքով, արդուզարդով, կոշիկներով: Տարազի զարգացման պատմության ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս ասել, որ ձևվածքների մշակման ժամանակ հաշվի էր առնվում նաև տարիքային և սեռային գործոնը: Սյունիքն ու Արցախը իրար մոտ գտնվելով ունեցել են տարազի նույն արտաքին տեսքը, դրա համար էլ կոչվում է հենց Սյունիք-արցախյան տարազ:

Հյուսվածքագործությունը վաղեմի ժամանակներից հայկական տարազում իր ուրույն տեղն ուներ: Հայտնի է, որ գոյություն ունեին հյուսման ենթածևերի և հյուսվածքը զարդարելու հատուկ ոճեր ու

հատուկ նախշաձևեր, որոնցում, իրավամբ խտացված են ազգային մշակութային էլեմենտներն ու սիմվոլիկան:

Հայկական հյուսվածքեղենը հիմնականում մետաքսից, բրդից, բամբակից ստացված թելերից էր, որն, անշուշտ կապված է տեղական հումքի հետ:

Հայտնի է, որ XX դարասկզբին գործվածքեղենի արտադրության բնագավառում առանձնահատուկ տեղ ուներ Շուշին: Շուշիում արտադրված մետաքսն ու մետաքսաթելն արտահանվում էին աշխարհի տարբեր երկրներ, այդ թվում՝ Ֆրանսիա: Շուշեցի մանածագործները տիրապետում էին ոչ միայն միագույն, այլ գծանախշերով, ծաղկանախշերով, բազմագույն կտորներ պատրաստելու տեխնիկային: Հադրութը ևս մետաքսի արտադրության կարևոր կենտրոն էր: Արցախում հյուսվածքագործության բնագավառում աչքի էր ընկնում շուղագործությունը /շյուղեր-ռուս. стебель, իսկ Արցախում ճաղեր/, հելունագործությունը /հելուն- ռուս. крючек, իսկ Արցախում դասնաղ/: Շյուղերով, ինչպես նաև հելունով գործում էին տարազի բաղկացուցիչ մաս կազմող գուլպաներ, գլխաշորեր, երեսնոցներ, ժանյակներ, որոնցով զարդարում էին գոգնոցներ, ինչպես նաև բարձի երեսներ, սփռոցներ, վարագույրներ, լամպը ծածկելու հատուկ ժանյակներ, որոնցով զարդարում էին իրենց համեստ ինտերերը:

Հյուսվածքագործության բնագավառում Սյունիք-արցախյան տարազում առանձնանում է գուլպագործությունը: Սյունեցի կամ արցախցի կնոջ հիմնական զբաղմունքներից մեկն էլ գուլպա գործելն էր: Հետաքրքիր է այն փաստը, որ գուլպա գործում էին և կանայք, և տղամարդիկ: Ցայսօր էլ Արցախում տարածված են գուլպա գործելու տարբեր ձևեր: Գործում են հիմնականում շյուղերով, որոնք պատրաստվում են տարբեր տեսակի մետաղներից, ոսկրից, փայտից և այլն: Շյուղերն ընտրվում են թելին համապատասխան: Զարդանախշերով գուլպան արցախյան տարազում անվանում էին բադամբութա գուլպա:

Գուլպագործության մեջ տարածված էին տարբեր նախշեր. շեյթան, չաթալ, չախմախ, ծտեր, օխտըպատի, իրեքպատի:

Պետք է ասել, որ նախշերի և գույների ընտրությունն փոփոխության է ենթարկվել ժամանակի ընթացքում, իսկ կանաչ, կարմիր, մուգ կապույտ, օխրավուն ու սև գույները պահպանվել են առայսօր: Արցախում գուլպան գործում են ծայրից՝ քթից և հիմնականում հինգ շղերով: Ոտքին համապատասխան օղեր էին հավաքում և դրանք զույգ-զույգ բաժանում չորս շղերի վրա: Հավաքված օղերը

միացնում էին միմյանց և գործում եզրաշերտը, որը անվանում էին նաև եզերաձք: Այնուհետև գործում են ծունկը, որից հետո ճիտքը, ճտքից հետո կրունկը /գոյություն ունեն կրունկ գործելու տարբեր եղանակներ/ և վերջում՝ թաթը: Գուլպայի զարդանախշերը հիմնականում հյուսվածքի հետ օղակներ պակասեցնելու կամ ավելացնելու տարբերակով էին գործում կամ շիտակ ու շրջոնք տարբերակով: Գոյություն ունեին նաև գործելիս հյուսվածքի հետ գունավոր թելերով զարդանախշեր ստանալու տարբերակներ, որոնք կենդանիների պատկերումներ էին, բուսանախշեր կամ երկրաչափական նախշեր: Շատ բնորոշ էր թաթի երեսին և տակին սպիտակ գույնի սեղանաձև /տրապեցիա/ ուղիղ հյուսվածքով կատարված նախշը և թաթի երեսն ու տակը իրարից բաժանող նեղ շրջանակը: Շրջանակի մեջ արվում էր երկայնակի շեյթան, իսկ լայնակի չախմախ ու ծտեր նախշերի շարանը: Չաթալ նախշն արվում էր գուլպայի թաթի երեսին, որի անունով էլ գուլպան կոչվում էր չաթալ գուլպա:

Արցախում զարդանախշ գուլպա գործելու համար հաճախ օգտագործում էին նաև գուլպան զարդարելու ասեղնագործման եղանակը: Իսկ գուլպայի ճտքին լայնակի նեղ շերտի մեջ երեք շարք գործելու միջոցով կատարում էին զիգզագ գծանախշ կարմիր ու կապույտ, կարմիր ու սև, կանաչ ու սև գույնի համադրությամբ: Թաթի երեսին ծայրի ու սպիտակ գույնի միջև ընկած լայն շերտի միջև ընկած լայն շերտի մեջ, որ գործում էին յոթ շարք /օխտըպատի/ անում էին խաչաձև և «ր» տառի ձևով մեկընդմեջ դասավորված նախշերի շարան, իսկ թաթի տակ այդ նույն շերտի շարունակությունում թեք գծանախշեր՝ չարքաղ անունով:

Հարուստ ու բազմազան են հյուսվածքագործության մշակումները Սյունիք-արցախյան տարազում, որն խոսում է մեր հարուստ մշակութային ժառանգության ազդեցության ու փոխանցման մասին:

Հյուսվածքագործության ուսումնասիրումն Սյունիք-արցախյան տարազում բավականին հարուստ նյութ է պարունակում, որի իրականացումն մեծապես կնպաստի ավանդական մշակութային ժառանգության առողջացմանն ու պահպանմանը:

Ֆորմատ 84x60/8, ծավալը՝ 10.5 տպագրական մամուլ,
տպաքանակը՝ 300, թուղթ՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ «ՊՈԼԻԳՐԱՖ» ՓԲԸ
Ստեփանակերտ, Վ.Մամիկոնյանի փող., 21,
հեռ 4-89-96, 4-89-97, 4-89-98,

ПОЛИГРАФ